

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Заступник директора
з наукової роботи

2018 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

**Оптимізація та ідентифікація параметрів і характеристик енергоустановок
при їх проектуванні та доводці**
(назва навчальної дисципліни)

спеціальність 142 Енергетичне машинобудування

спеціалізація Турбомашини та турбоустановки

2019 / 2020 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою інституту

“18” жовтня 2018 року, протокол № 10

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Аннопольська І.Є., к.т.н, с.н.с

Програму схвалено на засіданні відділу
Оптимізація процесів та конструкцій турбомашин

Протокол від 10 вересня 2018 року № 2

Завідувач відділу Оптимізація процесів та конструкцій турбомашин

_____
(підпис)

Шубенко О. Л.
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-технічною проблемною радою
Енергомашинобудування. Теплова та відновлювальна енергетика. Екологія

Протокол від 13 вересня 2018 року № 13

Голова НТПР _____

(підпис)

Русанов А.В.
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Оптимізація та ідентифікація параметрів і характеристик енергоустановок при їх проектуванні та доводці» складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти доктора філософії (назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

спеціальність 142 Енергетичне машинобудування

спеціалізація Турбомашини та турбоустановки

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Оптимізація та ідентифікація параметрів і характеристик енергоустановок при їх проектуванні та доведенні» є дослідження сучасних технологій проектування та доведення енергоустановок різноманітного призначення з використанням систем багаторівневої та багатокритеріальної оптимізації.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

Основними завданнями вивчення дисципліни «Оптимізація та ідентифікація параметрів і характеристик енергоустановок при їх проектуванні та доводці» є реалізація підходів до проектування та доведення енергетичних установок з системним і погодженим використанням теоретичних основ, методів математичного моделювання, експериментальних засобів дослідження і методів ідентифікації математичних моделей фізичних процесів, що відбуваються в досліджуваних об'єктах, у поєднанні з високоефективними методами оптимізації.

1.3. Кількість кредитів 3

1.4. Загальна кількість годин 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни

Вибіркова	
Вид підсумкового контролю - залік	
Рік підготовки	1-й
Семестр	1-й
Лекції	30 год.
Практичні, семінарські заняття	__ год.
Лабораторні заняття	__ год.
Самостійна робота	60 год.
Індивідуальні завдання	__ год.

1.6. Заплановані результати навчання

знати :

методи оптимального проектування парових турбін і газотурбінних двигунів, а також методи та підходи до ідентифікації математичних моделей фізичних процесів, що в них відбуваються, за експериментальними даними.

вміти :

застосовувати отримані знання на практиці при проектуванні та доводці парових і газових турбін, авіаційних та енергетичних газотурбінних двигунів.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Сучасні технології проектування енергетичних установок.

Тема 1. Системний підхід до проектування енергетичних установок.

Основні положення ефективного проектування енергетичних установок. Декомпозиція загальної оптимізаційної задачі, формування багаторівневої структури моделей.

Тема 2. Постановка задачі оптимізації параметрів та характеристик енергетичних установок.

Критерії якості, домінуючий критерій, параметри, що варіюються, обмеження на характеристики, діапазони їх змін на кожному конкретно рівні оптимізаційного проектування.

Розділ 2. Методи і способи ідентифікації параметрів математичних моделей фізичних процесів енергетичних машин

Тема 3. Підвищення якості математичних моделей фізичних процесів енергетичних машин.

Структурна та параметрична ідентифікація. Методи ідентифікації, їх переваги та недоліки.

Тема 4. Постановка задачі параметричної ідентифікації.

Вибір критеріїв якості, ідентифікації, параметрів, що варіюються, обмежень на характеристики та діапазонів їх змін.

Розділ 3. Системи та модельно-програмні комплекси для вирішення задач оптимізації та ідентифікації.

Тема 5. Системи та програмні комплекси, що існують. Їх переваги та недоліки.

Аналіз роботи систем, що існують в Україні та за кордоном.

Тема 6. Система багаторівневої та багатокритеріальної оптимізації Optimum.

Структура системи. Компоненти. Інтерфейс. Бібліотека методів пошуку оптимальних рішень.

Тема 7. Методологія вирішення задач оптимізації та ідентифікації за допомогою системи Optimum.

Вирішення тестових задач за допомогою системи Optimum.

Розділ 4. Чисельні дослідження щодо вирішення задач оптимізації та ідентифікації.

Тема 8. Оптимізація термодгазодинамічних та конструктивних характеристик останнього ступеня парової турбіни.

Підвищення ефективності роботи останнього ступеня з урахування обмежень на газодинамічні, вібраційні характеристики та міцність. Аналіз результатів.

Тема 9. Оптимізація термодгазодинамічних та конструктивних характеристик газової 5- ступеневої турбіни.

Підвищення ККД турбіни з урахування обмежень на габаритні показники, міцність та потужність. Аналіз результатів.

Тема 10. Ідентифікація параметрів математичної моделі авіаційного газотурбінного двигуна за експериментальними даними.

Отримання адекватної математичної моделі двигуна з діапазоном відхилення розрахункових характеристик від експериментальних даних в межах 1 відсотку. Аналіз результатів.

Тема 11. Ідентифікація параметрів математичної моделі енергетичного газотурбінного двигуна за експериментальними даними.

Отримання адекватної математичної моделі двигуна з діапазоном відхилення розрахункових характеристик від експериментальних даних в межах 1-2 відсотків. Аналіз результатів.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин						
	усього	у тому числі					
		лекції	практ.	лаб.	сем.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	
Розділ 1. Сучасні технології проектування енергетичних установок							
Тема 1. Системний підхід до проектування енергетичних установок	8	2					6
Тема 2. Постановка задачі оптимізації параметрів та характеристик енергетичних установок.	8	4					4
Разом за розділом 1	16	6					10
Розділ 2. Методи і способи ідентифікації параметрів математичних моделей фізичних процесів енергетичних машин							
Тема 3. Підвищення якості математичних моделей фізичних процесів енергетичних машин.	12	2					10
Тема 4. Постановка задачі параметричної ідентифікації.	6	2					4
Разом за розділом 2	18	4					14
Розділ 3. Системи та модельно-програмні комплекси для вирішення задач оптимізації та ідентифікації							
Тема 5. Системи та програмні комплекси, що існують. Їх переваги та недоліки.	10	4					6
Тема 6. Система багаторівневої та багатокритерійної оптимізації Optimum.	12	4					8
Тема 7. Методологія вирішення задач оптимізації та ідентифікації за допомогою системи Optimum.	10	4					6
Разом за розділом 3	32	12					20
Розділ 4. Чисельні дослідження щодо вирішення задач оптимізації та ідентифікації							
Тема 8. Оптимізація термодгазодинамічних та конструктивних характеристик останнього ступеня парової турбіни.	6	2					4
Тема 9. Оптимізація термодгазодинамічних та конструктивних характеристик газової 5- ступеневої турбіни.	6	2					4
Тема 10. Ідентифікація параметрів математичної моделі авіаційного газотурбінного двигуна за експериментальними даними.	6	2					4
Тема 11. Ідентифікація параметрів математичної моделі енергетичного газотурбінного двигуна за експериментальними даними.	6	2					4
Разом за розділом 4	24	8					16
Усього годин	90	30					60

4. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Математичні моделі, що використовуються при проектуванні енергетичних установок	8
2	Підвищення ефективності роботи останнього ступеня парової турбіни з урахування обмежень на газодинамічні, вібраційні характеристики та міцність.	10
3	Багатокритерійна ідентифікація. Підходи до ідентифікації газотурбінних двигунів.	8
4	Математичні методи пошуку оптимальних рішень для вирішення задач багатокритерійної оптимізації	8
5	Отримання адекватної математичної моделі авіаційного двигуна з діапазоном відхилення від експериментальних даних в межах 1 відсотку.	10
6	Отримання адекватної математичної моделі енергетичного газотурбінного двигуна з діапазоном відхилення від експериментальних даних в межах 1-2 відсотків.	8
7	Аналіз результатів чисельних досліджень.	8
	Разом	60

5. Методи контролю

На заняттях – опитування. По закінченні розділу – усний контроль. Форма підсумкового контролю знань — залік.

6. Схема нарахування балів

Поточне тестування та самостійна робота											Залік	Сума	
Розділ 1					Розділ 2		Розділ 3			Розділ 4			Разом
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11			
5	5	10	5	10	5	10	5	10	5	10	80	20	100

T1, T2 ... – теми розділів.

7. Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для заліку
50-100	Зараховано
0-49	Не зараховано

9. Рекомендована література

Основна література

1. *Тарелин А. А.* Основы теории и методы создания оптимальной последней ступени паровых турбин / А.А.Тарелин, Ю.П.Антипцев, И.Е.Аннопольская. – Харьков: Контраст, 2001. – 224с.
2. *Тунаков А.П.* Методы оптимизации при доводке и проектировании газотурбинных двигателей. – М.: Машиностроение, 1979. – 184с.

Допоміжна література

1. *Заде Л.* Понятие лингвистической переменной и его применение к принятию приближенных решений. – М: Мир, 1976. – 165с.
2. *Епифанов С.В.* Синтез систем управления и диагностирования газотурбинных двигателей / С.В.Епифанов, Б.И.Кузнецов, И.Н.Богаенко и др. – К.: Техніка, 1998. – 312с.
3. *Епифанов С.В.* Анализ современных подходов к идентификации математических моделей ГТД // Авиационно-космическая техника и технология: Сб.Научн. тр. – Харьков: ХАИ, 2001 – Вып.23 – с.169 - 174
4. *Ротштейн А.П.* Интеллектуальные технологии идентификации: нечеткие множества; генетические алгоритмы; нейронные сети. – Винница: Изд-во Винницкого национально-технического университета. – 1999. – 320 с.
5. *Севастьянов П.В.* Многокритериальная оптимизация и идентификация технологических процессов/ П.В. Севастьянов, Н.В. Туманов. – Минск: Наука и техника, 1990. – 224 с.
6. *Химмельблау Д.* Прикладное нелинейное программирование. – М.:Мир,1975. – 534с.